

REGU § 69

Information. Transportanalys - Gotlands transportvillkor och statens ansvar för robusthet, beredskap och territoriell likvärdighet

Ärendenummer: RS 2026/1380

Regionalt utvecklingsutskotts beslut

- Ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget ställningstagande.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen har under 2026 tagit fram rapporten *Transportanalys – Gotlands transportvillkor och statens ansvar för robusthet, beredskap och territoriell likvärdighet*. Rapporten är ett kunskapsunderlag som beskriver hur transporterna till och från Gotland formar näringslivets och samhällets grundläggande villkor och som riktar sina bedömningar och åtgärdsförslag primärt till staten.

En modellbaserad analys pekar på att transportkostnaderna till och från Gotland är avsevärt högre än vad avståndet ensamt förklarar — i paritet med kommuner som ligger fyra till fem gånger längre bort. Mönstret framstår som en följd av ö-läget, inte av enskilda företags val. Kostnaderna fortsätter in i företagets vardag och påverkar näringslivets konkurrenskraft, försörjning och beredskap.

Rapporten visar samtidigt ett gap mellan princip och praktik. Den territoriella principen är etablerad i EUF-fördraget – som i praktiken fungerar som Europeiska unionens "grundlag" och specificerar unionens befogenheter – och i den nationella strategin för hållbar regional utveckling, men de statliga instrumenten når inte Gotland: det regionala transportbidraget är avgränsat till de fyra nordligaste länen och Gotlandstillägget fyller inte sin avsedda kompensatoriska funktion.

Mot denna bakgrund formulerar förvaltningen tre åtgärdsförslag: en statlig kompensationsmekanism för gotländska företags transportkostnader, systematisk ö-säkring av statliga beslut samt att Gotlands transportberoende beaktas i livsmedelsstrategins fortsatta genomförande.

Rapporten har presenterats för samverkansforumet Trafikrådet och mottogs positivt. Förvaltningen bedömer att rapporten främst bidrar till tre av effektmålen i RUS: *God tillgänglighet och hållbara kommunikationer*, *God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet* samt *God beredskap och god förmåga att hantera samhällsstörningar*. Den utgör ett samlat underlag för regionens påverkansarbete gentemot staten och för angränsande processer, däribland *Gotländska ståndpunkter*.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att rapporten bidrar främst till följande effektmål i den regionala utvecklingsstrategin; *God tillgänglighet och hållbara kommunikationer, God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet* samt *God beredskap och god förmåga att hantera samhällsstörningar*.

Genom att systematiskt belägga hur färjetrafiken formar Gotlands tillgänglighet och hur transportkostnaderna påverkar näringslivets konkurrenskraft och produktionsvärde stärker rapporten kunskapsunderlaget för regionens påverkansarbete mot staten. Rapporten knyter också transportberoendet till livsmedelsberedskap och samhällsresiliens. Förflyttningen ligger i ett starkt analytiskt underlag och tre adresserade åtgärdsförslag som kan driva statliga beslut. Underlaget kan användas i regionens fortsatta dialog med staten och i kommande upphandlings- och beredskapsprocesser.

Ärendets behandling under mötet

Ärendet föredras av Erik Bäckström, analytiker, regionstyrelseförvaltningen.

Ordförande föreslår att ärendet överlämnas till regionstyrelsen utan eget ställningstagande med hänvisning till att underlag behöver kompletteras utifrån regionala utvecklingsutskottets inspel.

Ordförande ställer proposition på förslaget och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Rapport. *Transportanalys - Gotlands transportvillkor och statens ansvar för robusthet, beredskap och territoriell likvärdighet* daterad 2026-05-20

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-07-02